

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

Tractatus III. De Charitate, Misericordia & oppositis vitijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

TRACTATUS III.

De Charitate.

CAP. I.

Quid sit Caritas.

1 **C**haritas non est aliud, quam excellentissimus amor, & inter omnes virtutes excellentissima, quia versatur circa perfectissimum obiectum, & quidem perfectiore modo, quam aliae virtutes, vel est forma reliquarum virtutum. Nam virtus hominis est, quae operationes eius ordinat ac dirigit, ut conuenienter fiant, ad finem suum. Finis autem vltimus hominis considerati non praecise secundum vires naturae, sed secundum dona gratiae, est aeterna beatitudo & coniunctio cum Deo; ad hanc autem promerendam & consequendam, viatoris opera congruentem proportionem non habent sine Charitate, per quam solum uniantur Deo.

2 Hinc etiam Angeli & sapientissima Dei ordinatione (ut & homines) sola naturali commissione ad Deum, beatitudinem mereri non potuerunt, sed conuersione charitatis quae est per gratiam. 415.

NB. Nullum opus hominis iusti ex probabili sententia est meritoria vitae aeternae, & augmentum iustitiae in hac vita, nisi vel eliciatur à Charitate, vel ab eadem imperetur, atque in Deum ut finem vltimum supernaturalem referatur, siue id fiat per praesentem Charitatis actum, (quod est actualiter referri) siue per praeteritum charitatis actum, quod est virtute referri.

ferri. V C Si proposuisti pecuniam pauperibus propter Deum erogare, & postea oblata occasione, vi illius propositi eroges, tamen si nihil tunc de Deo cogitans; opus hoc eleemosynæ virtute in Deum refertur, atque à charitate imperatur. Ratio. Nam ita sapientissimus Deus ordinavit, vt finem vitæ æternæ homo viator non mereatur, nisi per motum liberæ voluntatis proportionatum, scilicet quo fertur in vltimum finem summumque bonum per modum vniuersionis atque amicitiae; atque iste motus proprius est actus Charitatis. Ergo meritum vitæ æternæ, primo pertinet ad charitatem, secundario verò ad alias virtutes, secundum quod earum actus à Charitate imperantur. 417.

Ideo autem Charitas forma aliarum virtutum, quia licet per se rationem virtutis habeant, sine charitate tamen steriles sunt ad promerendam vitam æternam, vtpote à qua diriguntur ad finem supernaturalem. Hinc explicantur verba Scripturæ, cur omnia à Christo requirantur, vt in nomine eius fiant propter iustam ad ipsius gloriam.

NB. Gratia Sanctificans & habitus Charitatis, 3 realiter quidem idem sunt, non tamen ratione. Dicitur enim gratia in ordine ad subiectum quod sanctificat, Charitas autem in ordine ad operationes, ad quas animam & voluntatem expeditam reddit, siue existimes cum D. Thoma esse qualitates distinctas, quia gratia bene afficiat animam secundum se, Charitas verò afficiat voluntatem ad operationem. 418.

Ideo virtutibus naturalibus non meremur vitam æternam, quia non est proportio.

Coroll. 1. Licet nullus actus plene rationalis ac 4 deli-

deliberatus in indiuiduo indifferens sit, secundum rationem bonitatis & malitiæ, tamē sunt in hominibus iusto & peccatore indifferentes, secundum meritum ac de meritum vitæ æternæ, si scilicet homo opera bona virtutum exerceat sine vlla actuali præsentis seu præterita & virtualiter manent Charitatis relatione in Deum.

NB. Tam opera virtutum moralium, ex motu tantum honestatis præstita ob quandam congruitatem secundum beneplacitum Dei, mereri possunt temporalem aliquam prosperitatem, quomodo legimus in veteri. Deum sæpe remunerasse opera virtutum etiam à peccatoribus.

Coroll. 2. Non sufficit homini iuste ad promerendum singulis actionibus bonis augmentum gratiæ & gloriæ, quod principio anni, mensis, diei (licet laudabiles totum si Deo ex Charitate offeret, cum proposito omnia ad gloriam ipsius operandi sed necesse est, vt propositum hoc sit efficax & vera causa operum subsequentiū. V. C. Aliquis proponit peregrinari ad honorem Dei, quacumq; deinde in via actiones aut labores exercet, meritoria ipsi sunt apud Deum, si fiant ex vi propositi illius, nunquam reuocari: ideo suadendum omnibus vt initio actionis cuiusq; mentem in Deum eleuent, cuius amore & cuius gloriã operaturi sunt. V. C. Vers. dicendo. Deus in adiutorium &c. gloria patri, &c. 419.

C A P. II.

De præceptis Charitatis.

I **D**Vo sunt præcepta Charitatis. 1. de Deo. 2. de Proximo. Deus super omnia ex omnibus facultatibus; intelligendi, appetendi, sentienti & mouendi, vt

di, vt nihil fit in intellectu, voluntate, sensu, externa operatione, quod non Deo subijciatur, siue in Deum referatur. 419.

Charitas est in præcepto, quia finis. Finis autem est magis debitus, quàm media, scilicet aliæ virtutes, quæ omnes debita.

NB. Quando iubemur Deum in omnibus diligere, intelligi id debet secundum maiorem æstimationem, non autem secundum maiorem amoris intentionem. Sicut enim quis catulum tenerius amet, quam proprium filium, tamen non firmitus aut magis æstimatiuè, quia si vel filius vel catulus amittendus esset, utiq; canis relinqueretur; ita etiam fieri potest, vt aliquis sine culpa tenerius amet vxorem, se, non tamen firmitus, si animo paratus magis deserere creaturam, quàm cum Deo amicitiam dissoluere. Matth. 10. *Qui amat, &c.* diligere Deum principaliter propter præmium, est amor mercenarius.

Præceptum dilectionis Dei in hac vita secundum perfectionem simpliciter dictam non potest impleri; potest tamen ita perfectè, sicut ad viatorem pertinet. Prior prob. quia perfectio amoris simpliciter dicta, consistit in continua & actuali vnione voluntatis cum Deo, quia in hac vita fieri non potest propter infiram naturæ infirmitatem. In cælis autem fit, propter continuam præsentiam Dei per claram visionem. Post. prob. 1. Iohan. 2. Qui seruat verbum eius, verè in hac Charitas Dei perfecta est. 421.

Questio, quando obliget.

Responf Negatiuum de non odiendo Deo, semper obligat. Affirmat. certis tēporibus, i.e. cum primū homo vsum rationis adeptus, Deū tanquā vltimū finem supernaturalē per Fidē sufficiēter propositum

situm sibi habet, tunc obligatus est, ne longiore moram trahat, quin eum voluntate acceptet, & omnia opera sua in eum referat, quia ad statum viatoris pertinet, ut ad finem suum, qui Deus est, se referat, eum rebus omnibus creatis præferendo, cum alioquin iustitiam nec consequi, nec per bona opera gratiæ & gloriæ augmentum mereri potest. Officium autem, diligere hominem, pertinet ad parentes & proceros, proponendo illi, cogitet à quo creatus & cur in hoc mundo, nimirum ut Deo seruiat, & ad ipsam omnibus suis operibus tendat, 2. cum periculum, impeditur ne in odium Dei labatur. 3. cum tenetur contreri. Nam cum actus contritionis sit dolor de offensa Dei super omnia dilecti, actum charitatis necessarium includit. 422.

7 Diligere proximum debemus sicut nos ipsos, non secundum æqualitatem, sed secundum similitudinem, quæ in eo consistit, ut, sicut nobis ipsis, ita proximum nostrum amemus, ac desideremus ea omnia, quæ ad amicitiam unionemue cum Deo, et beatitudinem æternam pertinent, vel continent. 422.

8 Et hæc duo præcepta continentur virtute in decalogo, tanquam principia in suis conclusionibus, nec necesse est specialiter numerate in Decalogo, quia sunt principia practica, quæ omnibus statim innotescunt, vel naturaliter, vel per fidem. 423.

C A P. III.

De ordine Charitatis.

1 Diligere est alicui bonum velle, idè ad 2. attendendum, ut charitatis Ordinem reperiamus, videlicet ad personam quæ diligitur, & ad rem, quæ in illa

in illa diligitur, vel illi desideratur. Quod ad primum horum attinet, quatuor ex charitate nobis diligenda.

1. Deus. 2. Nos ipsi. 3. Proximus. 4. Corpus hominis.

Ordo autem iste prouenit ex diuerso modo fortissimi formalem rationem dilectionis, qui est diuina bonitas. 1. Deus tanquam fons, reliquo ordine, quo magis ad participationem bonitatis diuinæ accedunt homo se prius, quia identitas seu vnitas prior est quam coniunctio. 5. 423.

Seipsū enim quisquis diligit, quia diuinorū bonorū particeps esse potest, proximum, quia cōparticeps.

Quod ad alterum: Tria sunt bonorum genera, quæ vel nobis, vel alteri velle possumus. Primum continet bona spiritualia; gloriam, gratiam & virtutes.

2. bona, corporalia, vitam & sanitatem corporis. 3. bona externa, famam, honorem ac dititias.

Conclusio. Ordo diligendi ex charitate ita obseruandus est, vt quisque primo omnium diligat Deum; 2. Seipsum secundum bona spiritualia. 3. proximum secundum bona spiritualia. 4. Seipsum secundum bona corporis, 5. proximum secundum bona corporis: deinceps seipsum ac proximum secundum externa bona.

Coroll. 1. Nusquam Charitatem Dei, cuiuscunque boni assequendi causa licet abijcere. *Quid enim prodest homini.* Matth. 18. Dilectio sui ipsius ponitur tanquam regula dilectionis proximi. Diliges &c. Regula autem prior & potior est, quam regulatum, ait S. Thomas, quo sensu illud. *Charitas incipit à se ipso.*

Quod attinet Moysen: *Aut dimitte illis hanc noxam, &c.* Dicta hæc sunt per exaggerationem ex magna confidentia erga Deum, vellem nisi Dei voluntati repugnaret.

S

Coroll.

3 Coroll. 2. Proximo existenti in necessitate rituali extrema, teneor succurrere cui certo periculo propriae vitae, dummodo spes æque certa proximam iuuandi affulgeat. 1. Ioan. 3. Et nos debemus animam pro fratribus ponere : Sic teneor infantem, si aliter non possit, iurari, item baptizare etiam cum periculo vitae meae, item in peste & nullus sacerdos adfuit.

NB. Parochi non tantum in extrema, sed etiam in morbo graui, quia verus pastor, nisi de consensu Ordinarii constituat idoneum, aut resignet. 424.

Cauere tamen debet Parochus, si solus sit, ut in tempore pestis vni non grauius indigenti confisus intendat, si plures alij ex ipsius morte grauius inuoluntarium spirituale passuri. Quia si solus sit, non facit ministrare debet cum vitae suae periculo sacramenta quae non admodum necessaria sunt, vel secundum legem, vt extrema vnctio, vel respectu personarum, quibus bono statu parochus probabiliter cognoscitur, quia nuper earum confessiones acceperat. 424.

Casus.

Si obeterit per 40. annos in nomine Diaboli baptizasset infantes, relictis postea absque rebaptizatione conditionata, & absque modo rebaptizatione propter dispersos hinc inde, & propter periculum extremi supplicij. Confessarius tali mulieri exploranda debet grauitatem peccati, & damnum spirituale. Mulier pactam cum dæmone renuntiat, & condempnanda: absoluenta, ad satisfaciendum pro damno non est urgenda; si propter infirmitatem abbatem periculo vitae. Nam licet speculatiuè probabile sit, quod Mulier se prodere teneatur, cum spirituale damnum non tam certum; quam corporale mulieris, quia potuerunt isti non baptizati, contra

Cor
prium p
ord ne
laudabi
pore pe
Contra
nestate
vt vitan
rie non
ex qua
sed aliq
lius est,
ponit p
Dei
damna
iure po
corpor
Cor
debem
tronen
beretur
liberat
2. Si pu
vitam
Co
dium i
uerent
similic
magis
ij quil
Deo e
militu
ramus
Coro

Coroll. 3. Ordinariè licitum non est, vitam propriam postponere alienæ, quia, quisque se secundum ordinem Charitatis se magis. Nihilominus tamen laudabile ex motiuo honestatis pro amico. V. C. tempore pestis amico seruire in æquali periculo mortis. Contrarium tamen Nauarrus, dicens: Nullam honestatem inteneri in eo, si ordo Charitatis postulet, vt vitam propriam præponam proximi. Dixi ordinariè non est licitum, nam pro salute personæ publicæ, ex qua multū pendent Reip, cōmoda, non solū licet, sed aliquādo necessariū. Nam bonū quātò vniuersalius est, tātò dignius; & sicut pars vna Corporis se exponit periculo pro toto corpore, ita & in Politicis. 426

Deinde ad impediendam spiritualem æternam damnationem iniusti aggressoris, vt illum occidere iure possit, potius permittere mortem propriam corporalem abundantioris Charitatis opus est. 426.

Coroll. 4. Vitam hominis innocentis præferre debemus nocentis. Sic Molin. Occidendum esse latronem, V. C. vt ex manibus eius homo innocens liberetur Prob. 24. Sed excipe 1. Si vitam innocentis liberare non possis absque propriæ vitæ discrimine. 2. Si pugnis vt sis assuetus. 3. Si martyr velit propriam vitam pro Christo potius oppetere, quam liberari.

Coroll. 5. Eæ dilectione, quam comitatur gaudium in bono alieno possessio, item honor, cultus, reuerentia, ij magis diligendi sunt, qui meliores, Deoq; similiores existunt. Ob eandemq; rationem parètes magis quam filij & vxor magisq; benefactores, quam ij quibus benefecimus: quia maiorem illi cum Deo communi omnium parente ac benefactore similitudinem gerunt. Ea verò dilectione, qua desideramus alteri bonum nō dum possessum, & quā comi-

tatur misericordia, ij magis diligendi sunt, qui nobis coniunctiores.

6 Coroll 6. Qui nobis coniunctiores sunt, ij præferri debent secundum ea bona in quibus coniunctio vel amicitia fundatur, quia communio bonorum infundamentum amicitiae ac charitatis. Quare in bonis pertinentibus ad naturam & vitam corporis, illi præ alijs diligendi, qui nobis sanguine coniuncti. 1. Vxor, quia vna Caro; Secundo filij: quia parentes obligati naturali iure. 2. | Cor. 12. Tertio parentes, magis pater quam mater; quia ille excellentiore principij ratione obtinet. Imo in casu extremo potius patri quam filiis aut vxori succurrendum, & debitum erga illos tunc antiquius, tunc nobilius est: siquidem ipsi nobis ex stendi causa & principium fuerunt: quæ æquitas postulat, vt in extrema necessitate ab interitu illos liberando, tantumdem eis rependamus; id est, vt uentia postulat, vnde potius patri infideli, quam fratri fidei, quartò fratribus, fororibus. 1. ad Tim. 5. Si quis suorum. Adde quod insigni benefactori & fratri spiritualibus potius quàm Còsanguineo nõ ita proprio quo subuenire debeamus, quia bona spiritualia quibus spiritualis societas fundatur, aliquo modo dependent à temporalibus, tanquàm subseruientibus.

Coroll. 7. In rebus pertinentibus ad civilem communicationem, conciuēs nostri in bellicis cõmilitarijs præferri debent. In spiritualibus verò auxiliatorum maior habenda est ratio, qui nobis secundum spiritum filij, patres vel fratres sunt: ita patres & fratres carnales in spiritualibus præferendi alijs, quia carnalis coniunctio aliarum coniunctionum basis est.

Coroll. 8. Secundum ea bona, quæ in præcepto continentur, nihil alienum à ratione est, proximum sibi ipsi antepone-

ponere
re, vt al
ferre, ob
licitatem

De

A Sse

Annus

& æterni

nimico

datione

dolere,

dantur,

vt mali

mende

adhære

permit

Ass.

stare ge

mnibu

non sp

tate or

in vic

benefi

ctæ cu

priuati

prælat

C. in in

lutari

de sp

cessita

sempe

Di

pon

ponere. V. C. beneficium, dignitatem, &c. à se rejce-
re, vt alteri obueniatur, item Religionis ingressum dif-
ferre, ob alterius seu spiritualem, seu corporalem uti-
litatem. 428.

C A P. IV.

De dilectione peccatorum & inimicorum.

Asert. 1. Inimici & peccatores diligendi, quate-
nus proximi sunt, & eiusdem naturæ consortes
& æternæ beatitudinis capaces. Matth. 5. Diligite i-
nimos. Peccatum adesse conuenit, idque per emē-
dationē tollere aut optare, vt à Magistratu puniatur,
dolere, si illis prospere succedat. Gal 5. *Vtinam absen-
dantur, qui vos conturbant.* Siquidem Reipub. interest,
vt mali puniantur, quia hoc utile peccatoribus vt e-
mendantur & desistant; si relegentur est periculum
adhæreticos vt transeant, siquidem malum eiusmodi
permitti debet maioris mali vitandi causa. 428.

Ass. 2. Ex Charitate tenemur inimicis nostris præ-
stare generalia beneficia, id est, quæ communiter o-
mnibus eiusdem status hominibus præstare solemus;
non specialia, Generalia, quia si pro tota Communi-
tate ores, Eleemosynam in omnes distribuas, omnes
in vicinia inuites &c. Nefas est solum inimicum à tali
beneficio excludere. Ratio, quia talis exclusio vindi-
ctæ cupiditatē indicat, quæ priuato interdicta. Dico
priuato, qui nullum puniendi ius habet, nam parens
prælati potest correctionis causa. Non specialia, V.
C. inimicum ægrotum inuisere, hospitio suscipere sa-
lutari per se non teneri; quia præceptū affirmatiuum
de speciali exhibenda dilectione, non nisi in casu ne-
cessitatis obligat. *Si surierit.* Rom. 2. quamuis homo
semper debeat esse paratus in necessitate subuenire.

Dixi per se, quia ratione scandali se subtrahendo

S 3 illa

illa specialia signa amoris, illum magis concites. 1. In salutatione tua illum facile concitabis, si tamen ita affectus ut per talis signa deterior fiat inimicus, intermittenda. 3. Si te salutet. 4. Si tunc odium tuum non alio modo deponere potes, quam signa amoris specialia ostendendo. Hæc de præcepto, interim Christiani hominis opus perfectionis etiam specialia signa amoris exhibet.

Assert. 3. Si ab initio fuisti offensus, ex animo debes dimittere, quia odium personæ per se malum est. Dixi ex animo. Nam ex phantasia aut memoria repellere, valde difficile. 429.

Deinde actionem iniuriarum civilem institui potest læsus, non ex vindicta, sed amore publicæ utilitatis, ut sibi satisfiat, &c. Criminalem instituere periculosum, cum vix inueniantur, qui eam sincere contemnent, & non etiam propriæ vindictæ cupiditate explere velint. 430.

NB. Patrem posse filium contra voluntatem eorum centem indignam ex iusta vindicta excludere a tempore ex domo, & suis prohibere colloquium cum ipso, modo pœna illa non excedat mensuram de iure. 430.

C A P. V.

De Actibus Charitatis.

Actus Charitatis internus est dilectio, qua ad bonum beatitudinis, vel alterius conducendum ad illum volumus. Huic interno respondet externus, ac veluti executio eius, quæ dicitur beneficentia. utroque; 1. Ioan. 3. *Non deligamus verbo.* Hos actus continentur adhuc alij. 1. Gaudiū (fructus Spiritus) Gaudium est quies animi in bono præsentem, ac possessivam. Dupliciter autem gaudere de Deo. 1. Imò; de divinis bonis.

bonis, quatenus in ipso sunt. 2. De Deo, quatenus nobis præfens ac vnitus. &c. Sed hoc gaudium in hac vita imperfectū est, siquidē viator finem suū ac beatitudinis bonū nōdū possedit: raceo de mixta tristitia propter peccata. Gaudiū de proximo versatur circa bona, quibus ad cælestem beatitudinem promoueri potest.

Pax est Tranquillitas Ordinis, consistit in eo, vt voluntas nostra diuinæ bonitati adhæreat, ad eamq; reliquas interiores appetitiones, tanquam regina ac motrix aliarum facultatum accommodet; deinde vt eadem voluntas cum proximi voluntate in ijs, quæ ad finem beatitudinis pertinent, consentiat. Pax enim hæc in hac vita imperfecta est, quippe cum multæ diuersæ opiniones & contrarietates inter homines occurrant, quæ rectæ voluntati aduersantur, sicuti in disputationes, licet etiam speculatiuis 431.

C A P. VI.

De Misericordia & Eleemosyna corporali.

Misericordia (charitati valdè affinis) est alienæ miseræ in corde nostro compassio, qua utique, si possumus, subuenire compellimur. Illi secundum excessum opponitur nimia indulgentia, secundum defectum crudelitas.

Ad actum misericordiæ tria requiruntur. 1. Vt sit de aliena miseria, æstimata vt propria, quippe cū hanc vnionē amor amicitia pariat, Hinc infirmī, senes, ac sapientes, maxime pro ni ad misericordiā, vt pote experti. 2. Vt miseria sit aliquomodo necessaria, qui enim spōte miser (excipe Martyres) V. C. diues ob amētiā, robustus ob pigritiā, misericordia dignus nō est. 3. Vt malū æstimeretur aliquo modo cōtra digni-

dignitatem patientis , & hominem non esse mer-
tum. Hinc sæpe ibi non misericordes. Item externus
actus duplex, quia homo anima & corpore, spiri-
tus & corporalis. 432.

3. Eleemosyna & opus , quo datur aliquid indigentibus
ex commiseratione, propter Deum. NB. propter
Deum, quia à Charitate Dei imperantur. Præceptum
ad Tim. c. ii. Diuitibus huius seculi præcipe , fac
tribuere, idq; respectu omnium indigentium, etiam
infidelium. NB. tum Magistratum reprehendi non
posse expellentem peregrinos, quia pauperes domi-
stici, præferendi, si vtrisque satisfieri non possit. 2. quia
peregrini inferunt morbos. 3. quia possunt sani & fru-
ctus laborate, quia tales robusti mendici arcendi sunt
iuxta tit. C. de medicantibus validis, lib. ii. Præceptum
est affirmatiuum, idè non semper obligat. 432. C.
4. Ligatio autem Eleemosynæ oritur ex duplici capite.
Ex parte dantis, si habeat bona superflua , tam nati-
ra, quam personæ Secundo ex parte accipientis, si
necessitate positus, quæ triplex: Vna extrema, si
periclitetur, 2. grauis, cui nisi succurras, ægre se susti-
nabit. 3. Communis, qualis est, qui ostiatim. 433.

De necessarijs naturæ non extat præceptum, quia
quisque suam suorumque vitam potest & debet
naturæ antepone.

De necessarijs personæ , faciendâ est homini
extremam necessitatem naturæ patienti eleemosyna
quia ordo Charitatis postulat, per se loquendo, ut pro-
ximi faciamus proximi vitam, quâ dignitatē propriam
Dico; per se loquendo: quia nemo tenetur pro serua-
da vita pauperis statu suo excidere , si maius id dante
nū videatur, quam illis mors. Nemo etiam tenetur
preciosam medicinam emere pauperi, egro, cum necesse
ipse, si pecuniam haberet, emeret.

Tertiò, Cum modico & vix æstimabili detrimento status tenemur proximo succurrere in graui necessitate.

Quartò; In communem necessitatem pauperum opes tuas cum notabili status detrimento profunderé. V. C. Vt dignitatem Doctoris sustinere non possit, non licet, nisi quis velit ad perfectiorem paupertatis Euangelicæ statum transire, secundum consilium Christi. Matth. 19.

Necessaria personæ sunt ad alendos filios, familiam ad conuiuia, ad donationes honestas, vnde non ita frequenter iudicandum, homines seculares plura in bonis suis habere, quam ad statum eorum necessarium sit. 433.

Ex superfluis naturæ ac personæ danda est Eleemosyna pauperi in graui, si 2. conditiones adsint. 1. si scias, nam non teneris inquirere. 2. si nemo alius adfit, qui subueniat. Si enim alii opem laturo, non censetur grauis necessitas. 434.

Ita Aduocatus tenetur patrocinari pauperi, etiam in graui, si nemo alius; vt si putetur iniuste criminaliter damnandus ad trirèmes, vel ad flagellationem publicam. 434.

Ex bonis superfluis tam naturæ quàm personæ largi da est eleemosyna communem inopiam patientibus (etiam ex bonis non superfluis tamen non absolute necessariis, etiam subueniendum extreme laboranti.) Ratio, quia Charitas quemlibet obligat ad subueniendum proximo, in quauis miseria constituto, si facile tolli possit, At diuites facile, Ergo. Hæc enim Dei prouidentia, vt diuites per opera misericordiæ & pauperis patientiam vitam æternam mereantur.

Veniale diuitem negare communi pauperi. Monale, si omnibus neget, quia nimis inordinato diuitiarum amore affectus censetur, iuxta Matth. 6. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.

6 NB. Si venditione possit subleuari pauper, non tuleri de Eleemosynis, sic Tob. 5. de Gabelo 435.

7 De illicitè restitutioni obnoxiiis pauperibus faciendæ, v. c. quorum Dominus ignoratur, tunc erogari debent, sed non est opus misericordiæ, sed iustitiæ. In illis distributionibus est seruandus ordo charitatis.

De illicitè acquisitis non restitutioni obnoxiiis, v. c. turpia lucra meretricum & histrionum, licet possunt dari eleemosynæ, sed oblationes de iis ab altaribus repellendæ ob scandalum, ne Ecclesia videatur approbare eiusmodi lucra, partim ad imitationem veteris legis. Deut. 23. 435.

CAP. VII.

De Correctione fraterna.

1 **C**orrectio fraterna est actus misericordiæ spiritualis, quo per cōuenientem sermonem proximum à malo peccati ad bonum honestatis conuertere nitimur secundum Psal. 149. *Corripiet me iustus.*

2 De correctione fraterna habemus præceptum Matt. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, i. e. Christianus quilibet, quia præbet tibi causam indignationis istam, peccans te vidente & sciente.*

NB. Aliter corripendus inferior prius increpando, postea hortando illum mansuetè. Aliter æqualem amice superior similiter rogandus Apost. 1. Tim. 5. *Seniorem ne increpaueris, sed obsecrant patrem. Quod si mita; Nisi superior infirmorum laqueus & scandalum in rebus Fidei existat, tunc publicè à subdito redarguendus.* 436. Corrip

Corripi eum) Præceptum non semper sed certis circumstantiis obligās; si scias peccatum fratris, alias non debes inquirere nisi superior sis. 2. Si non credas fratrem iam emendasse. Peccatum merè præteritum, si non subsit reincidentis non est corripiendum præceptum, quia nec ipsi peccanti statim incūbit præceptum pœnitendi. 3. Si nemo adsit alius idoneus, qui emendaturus existimet. 4. Si spes fructus ex correptione affuigeat. Nam finis eius est emendatio proximi, quæ si desperetur, medium correptionis frustra adhibetur. 5. Si occasio opportuna.

Est mortale in re graui, cum quis commodè potest tollere spiritualem miseriam proximi per correptionem & non facit. Excipe nisi quis ex pusillanimitate existimat se minus idoneum ad emendandum proximum. 437.

Venialia sub veniali sunt corripienda, probatur, quia lex charitatis postulat, vt quoduis malum proximi etiam exiguum impediamus vel tollamus, si commodè fieri potest. 437.

Rara tum obligatio hæc nisi in superioribus, imò in prælatis Religiosis mortalis si per conuiuentiam vigor, disciplinæ religiose exinde minuatur.

Si quis alium volens corripere eodē peccato contaminatus debet prius suam culpam fateri & postea corripere nō superbe obiurgādo, sed congemiscēdo.

C A P. VIII.

De odio Dei & proximi.

Odium directè oppositū amorī; sicut amor duplex beneuolentiæ & concupiscentiæ, ita etiam odiū duplex; personæ, alias odiū inimicitæ, quo personæ, quæ nobis displicet absolute ipsi malū volum⁹.

2. Odium

2. Odium abominationis seu qualitatis, quo personam auersamur non secundum seipsam, sed secundum malum ipsi adiacens. 438.

Assert. 1. Fieri potest, ut homo Deum odio habeat, Ratio, quia licet Deus secundum se nullo modo displicibilis, tum extrinsecè in effectibus propter punitionem, aut præceptum apprehendi potest Deo malum, ratione cuius alicui displiceat, & ipsi malum optetur. Est omnium grauißimum peccatum. Prob. quia optimo opponitur pessimum, sed odium inimicitiae erga Deum directè opponitur inimicitiae diuinæ, in qua maxima perfectio hominis viatoris consistit. Ergo. In aliis mortalibus peccatis est interpretatiuum seu virtuale odium Dei propter auersionem à Deo & conuersionem ad creaturas.

Odium proximi ex parte operantis est grauißimum peccatum, eò quòd directè aduersetur charitati proximi, ex parte nocenti grauius, scil. adulterium homicidium.

Odium Dei & proximi non est ex 7. Capitalibus quia non est tale, ex quo, ut fonte, alia oriuntur, sed potius in quòd reliqua terminantur. Estque contra naturam, eò quòd destruat naturalem amorem boni.

Deum odisse ut vindicem peccatorum est odium abominationis. Absolutè verò & secundum se est crati est odium inimicitiae grauißimum, similiter habet odium proximi.

Discrimen est inter odium Dei & proximi, quòd odium Dei, si deliberatè fiat, semper mortale, ut potest malum quòd cunque destruens bonitatem eius. Odium verò proximi ex leuitate materiae fit veniale, puta si ex displicentia aliqua personae exiguum malum optes.

Discrimen

Discrimen secundum; Odium abominationis erga Deum, intrinsecè malum & mortale, at odium abominationis erga proximum interdum culpa vacat, interdum laudabile. Prius prob. quia Deus propter infinitam bonitatem non potest esse abominabilis. Posterius prob. quia odium abominabile erga proximum non semper aduersatur charitati, sed interdum fundatur in amore charitatis Dei ac proximi, si eiusmodi odium debito ordine instituat & ex virtute charitatis procedat. Consistit autem ordo in eo, ut minus malum proximo euenire inefficaci voluntate seu simplici optemus, quo maius malum seu nostrum seu alienum euitetur. Cõtra verò si maius malum v.c. corporis mortem proximo desideremus, ut nos à minori v.c. fortunarum damno liberemur; Odium hoc malum est, quippe Charitatis ordini repugnans. 440.

Quæstio. Maledictio est actus odii non elicitus sed imperatus; elicitiuè ad intellectum pertinet. Imprecatio verò, quæ est expressio voluntatis auersæ ab alio, pertinet ad voluntatem.

Dico 2. Maledicere latroni, ut iustificetur ex odio abominationis, non quidem optado, quatenus malum absolutè, sed quatenus bonum licitum est, quia per illud maiora mala impediuntur. Loquor autem de maledictione simplici, nam maledicere peccatoribus per modum casualitatis, seu imperii efficacis, iisdemq; malum inferre, ad eos solum pertinet, qui ius habent noxios puniendi.

NB Diabolo non esse maledicendum Eccl. 21. secundum naturam, sed secundum culpam.

Dico 3. proximo sine iusta causa maledicere, charitati repugnat, & ad peccatum odii pertinet; interdum

dum verò iustitiæ aduersatur, & ad contumeliam spectat; quæ omnia in confessione exactè perpendenda. Nam in faciem maledicere, duplex peccatum contra Charitatem & iustitiam. Est mortale si gravitas materiæ & deliberatio. Interdum sine contumelia. V. C. absenti & sine honoris læsione maledicatur: estque vnum interdum in faciem sine animo, quasi id euenire oportet; estque tanto grauior contumelia, (si fiat erga parentes, &c. Exod. 21.

Denique interdum ex impatientia superior inferiori maledicit. Estque veniale, v. c. auferat te Diabolus, sed non ex animo: sed si quis seipsum diabolo deuoueat, mortale ob fœditatem, horrorem, ac peruersitatem rei. 441.

CAP. IX.

De Acedia.

ACedia est tristitia de bono diuino à nobis participando, quod propter obtinendi vel consecrati difficultatem, nobis malum videtur, & idcirco nimis in teporem & ignauiam cadit. Nam licet bonum in Deo per se, nec per participationem bonum odisse nec de eo tritari potest, tamen quatenus eius acquisitio cum corporis labore coniuncta est, carnisque oblectationem impedit, concipi tristitia potest per accidens. Quapropter acedia nō est aliud, quam tristitia animi de gratia Dei acquirenda vel conseruanda, seu de gloria cœlesti obtinenda per actiones nostras cum labore iunctas. Est ex genere mortale, quia Charitati Dei repugnat, si voluntas languide resistat, veniale. 441.

Est inter vitia capitalia, quia ex eo tanquam tardio de spiritualibus oritur horror & conuersio ad Creaturam

turarum amorem, & illicitas delicias.

Præterea adhærent acedia, tristitia noxiæ, quæ virtutibus singulis aduersantur: scilicet, si quis tristeretur, quod orare debeat, &c. Verum huiusmodi acedia diuersa peccata non sunt ab iis, quæ opponuntur virtutibus, de quarum bono aliquis tristatur. Idcirco tali acedia nunquam peccatur, nisi cum virtutes sub præceptum cadant.

N. Expelli acediam non fugiendo, sed resistendo, atq; opus salutis fortiter aggrediendo propter suauitatem virtutum. 442.

CAP. X.

De Inuidia.

Inuidia dicta à nimis videndo siue intuendo in prosperitatem alterius.

Definitur Inuidia tristitia de bono alieno, quatenus id malum inuidens æstimeretur, tanquam propriam ipsius Excellentiam imminuens: proprium Pusillanimatorum.

Est ex genere mortali, quia opponitur Charitati, cuius actio est gaudere de prosperitate proximi.

Nota; Tres sunt Affectiones tristitiæ. 1. Indignatio siue Nemesis, per quam bona temporalia inopiis & indignis obuenire tristamur, & tristitia vitiosa, si considerentur bona, prout absolutè proximi sunt, vel vt ex ordinatissima Dei voluntate propter certum finem indignis obueniant. Nam tenemur gaudere sic de proximi bonis, & Dei voluntati nos conformare. Psalm. 36.

Si autè tristeris, prout indigno, humana potestate
contra

cōtra iustitiam distributiua obueniunt, vel pro
abuitur, est laudabilis iustitia.

2. Æmulatio seu zelus, quā tristamur de bono proxi-
mi, non quā ipsius, sed quā nos caremus. Hæc si ve-
ferur circa bona animi, laudabilis est, etiam circa ter-
poralia, si æmulanti conuenientia sint: v. c. si opifici-
tristetur, cum videt alios sibi similes ex opificio fa-
miliam alere, se non alere. Vitiosa est æmulatio, si
rusticus tristetur, cum videt nobiles emere castra
ibi talia deesse.

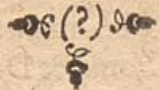
Distinctio inuidiæ ab æmulatione: Nam per inui-
diam tristatur homo de bonis proximi non absolute.
Id enim ad odium pertinet, sed in ordine ad inui-
dentem, quæ ea re se superari existimat. Per æmulati-
onem verò non tristatur homo de bonis proximi
sed de sua penuria, quam comparando cum alterius
abundantia magis aduertit.

3. Affectio inuidiæ est, cum tristamur de bono pro-
ximi, quia occasionem putatur accepturus nobis
aut aliis nocendi. Quæ tristitia bona, si non temere
sed prudenter timeamus, secus si temere. 443.

NB. Velle & nolle, amare & odisse, lætari ac
tristari, non esse actus contrarios, nisi circa idem ob-
iectum, sub eadem ratione formali, versentur. Vnde
De morbo patris potes tristari, quatenus malū pro-
sonæ est, vti & de morte; sed lætari de hæreditate
quia Dei voluntas, cui te conformare debes. Vnde

has duas voluntates in Christo Domino. Luc.

12. Matth. 26. Iohan. 12.

CAP. XI.

De discordia, contentione, & schismate.

Discordia est dissensio voluntatum circa bonum quod ex charitate velle debemus: si circa malū laudabilis est dissensio, quod velle debemus. Non enim peccatum discordiæ est dissentire ac discordare in bono, si in eo concordare obligati non simus; si socium rogantem, ut cum illo ingrediaris Religionem, recuses, non peccas discordando.

Addere etiam ex inculcata ignorantia oriri dissensionem voluntatum, dum vnus hoc, alius aliud medium ad honorem Dei, vel proximi salutem conuenientius probalitatione iudicat, sicut inter Paulum & Barnabam. Act. 15.

Contentio est impugnatio veritatis, cum confidentia Clamoris. N. Veritas dupliciter potest impugnari. 1. Intentione formali, cum quis agnitam veritatem impugnat. 2. Intentione Virtuali, non curans siue doctrina vera sit, siue falsa. Eademque est ratio de eo, qui veritatem oppugnat, per culpabile ignorantiam existimans esse falsitatem. Sic hæretici. Loquimur autem de oppugnatione, quæ serio fit: nam si exercitii causa ad explorandam alterius doctrinam, laudabilis est. 443.

Contentio seu veritatis impugnatio ex genere suo est mortale, oppositum paci & charitati, per quā tenemur proximo consentire in bonis ipsi necessariis. Veritas autē sæpe necessaria est proximo ad animæ salutem, Ergo eam contentiose tollere velle, est peccatum. (Hinc Galat. 5.) Additur cum confidentia Clamoris, clamor aggrauat.

NB. Oppugnationem cum clamore falsitatis ob
T scanda-

scandalū posse esse mortale. Quapropter disputatio de rebus fidei saepe vitiosa. 1. Ex parte disputantis non sit satis doctus, qualem Apostolus requirit Tit. 1. Et prohibetur laicis sub pœna ferendæ excommunicationis, sed hæc in casu necessitatis non habet locum, si laicus doctus, & deinde in Germania laicos priuatim disputare moris. 445.

Ex parte eorum coram quibus. Nam saepe indocti auditores vim obiectionum penetrant, quam vix intelligant earum solutionem, quare cōcionatores docti habent sibi cauere. 446.

2. Ex parte eorum, quibus. ū V. C. Pertinacibus reticis, apud quos nullus fructus. Melius ad conuersionem mandos conuersos sit, vt in concionibus eorum mendacia falsitatis ostendantur.

Deniq; addo ex D. Thoma: Cum bonum ex bona causa; malum autem ex quouis defectu sit, conueniens esse, vt bonæ ac laudabilis contentio sine descriptione sit. *Impugnatio falsitatis, cum debito auaritia modo, congruo loco, tempore, &c. instituta.* 446.

Schismatis peccatum committitur, cum quis se segreget ab vnitate Ecclesiæ, prout ea est corpus vnicum ex diuersorum statuum fidelibus tanquam membris inter se, & cum vno capite Christo, et in terris vicario connexis. De quo Rom. 12.

Duplex est Modus schismatis. 1. Si quis se separet à capite Ecclesiæ, Pontifice, qua talis, nolens obedientiam sedi Apostolicæ præbere. Nam si contra hunc pontificem vt priuatam personā aut quia probabiter putat, non esse caput Ecclesiæ, non est schismaticus. 2. Si quis se separat à reliquis mēbris Ecclesiæ in cultu Religionis, Oratione, Sacramentis, &c. & ceteris orsin agit, quasi Ecclesiæ membrum non sit.

Duplex

Duplex iterum schisma, purum & iunctum cum hæresi, Purū ex sola voluntatis malitia reuivē obedientiam; idq; vel sola intentione vel operis executione, sufficit indirecta intentio se subtrahendi ab obedientia, v.c. Si Episcopi conuocent Synodum generalem, sine autoritate Papæ. 447.

Discrimen inter hæresin & schisma, quod illud interna mēte perficitur, & exterius solum significatur, ideoq; requiri errorem intellectuus pertinacem: At schisma externo opere consummatur, ideoq; sufficit ad id voluntarium indirectum & imputatiuum, sicut ad homicidium, &c.

Schisma cum hæresi requirit negationem, summū Pontificem esse verum caput Ecclesiæ.

Coroll. Schisma occultum non est verū Schisma: at occultus hæreticus est verè hæreticus, quia congregatio Ecclesiæ est per fidem, at vbi ea deest, deficit membrum.

NB. Qui separat se à suo Episcopo, vel particulari aliqua Ecclesiæ, nihilominus intendēs ac palam protestās, se manere in cōmunionē Ecclesiæ vniuersalis, & sub obedientia Papæ, is ppriè nō est schismaticus.

Pænæ Schismaticorum sunt Excommunicatio bullaris, tamen non extensa ad fautores. Item Inhabilitas ad beneficia, quæ etiā post pœnitentiam non tollitur, nisi per dispensationem.

CAP. XII.

De Bello.

Differt bellum à rixa & seditione: quod bellū est multitudinis contra extraneos: seditio contra multitudinē in eadē Republ. Rixa est paucorū cōtra paucos vel singulos. N. Bellū & rixa propriè actualē pugnam significant, seditio etiā præparationem.

T 2

Rixa

Rixa est contradictio verborum orra plerumque ex ira & procedens vsque ad verbera. Est ex genere mortali. At veniale vel propter vehementiam, vel leuitate, vt in pueris.

Bellum aliud est iustum, aliud iniustum.

Iustum duplex; defensiuum & offensiuum. Defensiuum est, quo quis per iniuriam illata repellitur, non solum publica sed etiam priuata auctoritate iniuris omni iure permissum est, in leg. 3. ff. de iust. Bellum offensiuum est, in quo vis infertur, vt vindicandae causa. Ad eius honestatem requiruntur 3. Conditiones; Legitima auctoritas, causa iniusta, recta intentio, non ex odio, nec priuatae vindictae cupiditate sed amore iustitiae.

Affer. 1. Bellum offensiuum non nisi publicae auctoritate principis vel magistratus superiore agnoscens geri debet. est communis, ex S. A. *Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc pro suscipiendi belli auctoritas penes principes fit.* Pro. 1. Discrimen est inter Magistratus, quod alii super nullum agnoscant (vt Imperator, Reges, & Reipublicae liberae Venerorum, Genuensium, & Helueticorum) hi bellum offensiuum & defensiuum. Non omnis Respublica debet esse comparata, vt sibi auctoritas ad publicum statum & quietem seruandam magistratus sunt inferiores (Duces, Ciuitates, & Municipii) non possunt offensiuum (licet defensiuum) bellum gerere sine licentia superioris magistratus. *gladium portat Rom. 13.* Hinc l. horres ff. de captiuitate & postliminio reuersis. predones appellantur, qui sine auctoritate Imperatoris bellum offensiuum faciunt. Excipe, si supremus magistratus negligat iniurias vindicare, tunc enim necessitas licentiae

dat, ne improbitas impunita maiores animos faciat.

N Prohibitæ etiam sunt Confœderationes & cõuenticula, quæ sine authoritate Imperatoris fiunt. I. denunciamus C. de his, qui ad Ecclesiam, & c. præterquam ad necessariam defensionem contra iniquos.

Affer. 2. Generalis iusta belli offensiui causa est accepta iniuria. Idq; iure gentium pro defectu proprii iudicis ac vindicis, idcirco ipse princeps, qui vel cuius subditi iniuriam passi, iudicandi & vindicandi sceleris potestatem iure naturali consequuntur. NB.

Præmonitio tamen requiritur à læsoriũ principe, vt coerceat subditos & cogat ad damnũ restitutionis, quod si non, tunc bellum. Sed requiritur iniuria grauis alias mortaliter consiliarii & principes peccabunt, propter tot hominum cædem, & nisi sit è re ecclesiæ Catholicæ & augmenti. 450.

Affer. 3. Particulares Causæ iusti belli sunt; 1. Vt subditi rebelles ad obedientiam redigãtur, 2. Vt recuperetur Prouincia, Ciuitas debita, si multum interit boni communis. 3. Ad vindicandam grauem contumeliam principi illatam 2. Reg. 10. 4. Vt vltio sumatur de gente, quæ hosti iniustum bellum gerenti auxilium præbet. 2 Reg. 8. 5. Vt repellantur ii, qui iniuste prohibent, ne nocentes puniantur. Iud. 20. 6. Vt puniantur violatores fœderis initi cum Principe non sine graui iniuria illius 4 Reg. 3. 7. Vt impetretur ea, quæ iure gentium permessa sunt, & per iniuriã denegantur. v. c. Transitus sine mora, & sine nocumento ex vna regione in aliam, vt habetur ca. vlt. 23. q. 2. Eoq; sensu Cæsar: *Arma tenenti omnia dat, qui iusta negat.* 8. Vt sociis auxilium iustum afferatur, quod si verò ab hostibus infestentur auxiliarii, tunc & ipsi ius acquirunt per se bellum inferendi aduersariis 9. Si

T 3 populi

populi subiecti idololatæ, aut heretici, aliosq; in
 lenfionem (etiam vicini Regis subditos) trahant.

NB. Si bellum iustū est formaliter respectu
 principis, licet informatio Consiliatorum falsa, tunc
 princeps non habet causam suspicandi de falsi-
 tudine iudicium suum formare poterit informa-
 tum allegationibus. 451.

Affert. 4. Perspecta iusta belli causa, parti ad
 ea prius insinuari debet, antequam bellum in-
 tur: quod si parata, satisfacere, acceptari debet.
 Deut. 20. Ratio *quia bellare non voluntatis, sed
 tatis est* c. noli, 23. q. 1. bello coniuncta esse solent.

NB. Etiam post multū conflictū, quando iam
 ex hostibus ceciderunt, si aduersarius condignam
 satisfactionē offerat, acceptari debet ex charitate.
 Delicet si iniusta ablata restituat belli expensas,
 estimationem periculi, authores illarū iniuriarū.
 NB. 2. Infideles asciscere licet in belli societate
 se loquēdo, tamē per accidens & rōne si ad ali-

Præterea; Et si capti in bello iusto spectato
 iustitiæ occidi possunt, tamē lex charitatis prohibet.
 Dux belli habita ratione communis boni in cle-
 tiā declinet, & multitudini parcat, excepto si de-
 culiari crimine, vel perduellionis, vel læsæ maiestatis
 damnati vel conuicti sint, aut si id opus sit ad
 endam securitatem contra valde pertinaces. 4

Affert. 5. Subditi, qui de belli iustitia dubi-
 tati, principi ita iubenti merito parent, idemq; dicitur
 de milite cōductio. Ratio, quia in dubio quisq; ob-
 dire debet Principi vel superiori suo, c. quid culp-
 rur. 23. q. 1. Simili ratione si carnifex de iustitia du-
 tet, tamen iustè latam sentētiā à iudice exequitur.
 quandoquidem ad ipsum non pertinet discutere.

Assert. 6. Milites extranei & voluntarii vocati ad bellum, de cuius iustitia dubitāt, vt in neutram partem prudenter assentiantur, militare plerunque non possunt. Ratio, quia nulla cogēte necessitate obediēdi, exponunt se periculo grauissimæ iniuriæ inferendæ. Dico plerunq; , etsi enim causa bellandi speculatiue quidē dubia videatur; p̄sumptio tamē sit principē cum cōsiliariis, examinata prius diligēter causa, idē bona fide ad bellum procedere possunt, nā debent habere indicia ad iuuandū in tam graui re. 453.

Milites paratos sequi indifferenter ad bellū quēcunq; , siue iustē, siue iniustē bellantem, non debent absolui, nisi propositum corrigant.

Quæst. 1. Quicunq; in iusto bello pugnāt, progredi possunt secundum iustum mandatum & voluntatem Ducis sui expressam, vel tacitam, ad agrorū vastationem, pagorum euersionem, hostium spoliationem, nocentium cēdem. Ratio, quia sunt executores iustæ sententiæ & vindictæ, quam supremus princeps in hostes decernit. Quod si Dux consultō nolit aut prohibeat, tunc peccant contra iusticiam, si damna inferant; si solum prohibeat, vt disciplina conseruetur, plerunq; non nisi venialiter, nisi se in graue periculum coniciant.

Nota: Si solum bellū instituaturs defensionis causa, tunc ea solum agere fas est, quæ ad præstādā pacem & securitatem ab hostibus necessaria sūt.

Si vero ad persequendam iniuriam materialē v. c. recuperandā ciuitatē, quæ iure principi debetur, sed ab altero per inuincibile ignorantia alieni iuris possidetur, tūc ea solū agere licet, quæ ad occupandā ciuitatē necessaria vidētur, & quar nus fieri potest, cū minimo hostiū dāno, & sine cōdēnatione ad expēsas: *quandoquidem nec in iudicio pars qua causa cadit, aut ex-*

penfas alteri parti praestandas condemnari solet, nisi litigando in dolo vel culpa fuerit.

Si verò bellū instituatur ad vindicandā iniuriam formalem, tunc iustitiæ vindicativæ modum servare oportet, ut iniuriæ quantitatem pœna non excedat. v. c. Pago destructo ab hoste, non expedit totum regnum invadere, nisi hostes satisfacere recusent, & diu continent 454.

Quæst. 2. In bello licet insidiis uti, modo absint daciū, cū enim in bello fas sit hostibus nocere, & etiā erit occultando ipsis consilia, efficere, ut deceptor nocuum patiantur. Vide Ios. 8.

NB. Simulare in bello se esse socium hostis, quod est peccatū, sed propter invincibilē ignorantia quod milites rectè se agere existimant, excusantur. At vero in promissionibus & pactis per simulationē aliquid dicere aut facere, iniuriosum est.

Quæst. 3. Innocentes per se occidi non possunt in bello, v. c. Infantes etiā Turcarum & hæreticorum Clerici, simplices rusticani, idq; secundum iuris presumptionem, donec contrarium ostendatur. Per accidens verò, si bellū geri, & ab hostibus victoria obtineri non possit, nisi occisis innocentibus, licitū est quando id ratio communis boni ita exigit.

Quod innocētes in veteri Deut. 20. occisi in bello, id ex speciali Dei mandato factum.

Dico 2. quod attinet ad spoliationē bonorū, si innocenti sint pars Reip. delinquentis, fas est omnia spoliare, mulieres ac infantes in captivitatē ducere.

Intellige si infideles, secus si Christiani; nā Christiani à Christianis capti, serui eorū efficiuntur, ob diuturnā consuetudinē vim legis obtinent, sed interdum pecunia, tanquā in præmiū victori oblata, redimuntur.

Porro ad hoc, quod tota Communitas deliquisse censeatur, necesse est, ut maior vel potior eius pars, quæ alioquin ad decernendum aliquid communitati sufficeret, delictum aliquod fieri, V. C. proditionis, apostasiæ, decreuerint, ita etiam innocentes bonis spoliari possunt &c.

NB. Quæræ hostium subditorum propter vexationes & spoliaciones militum non sunt curandæ, si milites in expresso vel tacito consensu Ducis procedant, & alio modo debita vindicta sumi, & satisfactio impetrari non possit.

Atque huc spectant literæ repressaliarum, quibus princeps subditis aut militibus suis iniustum damnum passis potestatem dat inuadendi terram eorum qui damnum intulerunt, & occupandi etiam bona innocentum vsque ad compensationem damni, sed quia hæ repressaliæ species belli, ideo sine graui necessitate non concedendi, cum sint periculosa, & occasionem præbeant rapinarum; quod si repressaliæ contra Ecclesiasticas personas, id sub pœna excomm. ipso iure lata, prohibetur. 456.

NB. 2. Per accidens possunt naues & alia peregrinis & Clericis ad necessitatem belli auferri, ne hostes vrantur, tamen post bellum restitui debent.

NB. 3. Subditi innocentes rebellium principum in odium principis & vindictæ spoliantur, exceptis ijs, qui quantum in ipsis restiterunt rebeli, & adhererunt iustum bellum gerenti.

Quæst. 4. Fas est si iniuria hostium id mereatur, totam ciuitatem in prædam dare, licet grauißima crimina iuncta, supra, cædes innocentum, per accidens peccat Dux belli, permittens talia, quando ali-

ter pertinacia hostium frangi, nec pax alio modo obtineri non potest. 456.

Dico 12. Mobilia ab hostibus accepta, iure gentium capientium fiunt. Et constat ex l. si quid bello ff. de captiuis. *Quae ex hostibus capimus iure gentium nostram sunt; adeo quidem, ut & liberi homines (non Christiani) in seruitutem nostram deducantur.* Excipiuntur nisi alicubi mos, ut spolia ad Ducem afferantur, quae pro meritis distribuat, nec iusta spolia computari debent in compensationem debiti principalis, quod iuste bellans ab hoste iure exigere potest. 456.

Dico 3. Mobilia ablata ab hostibus, quae hostes ante ab alijs iniuste caeperant, ea secundum ius Caesareum sunt capientium, neque pristinis dominis restituenda, postquam in locum tutum reposita. Ratio id postulat communis boni per consuetudinem introducta, tum ad militum animos excitandos, tum ad innumeras lites tollendas. Sed et ea, quae postliminij iure gaudent, ut currus, naues, nerariae comearum.

Dico 4. Immobilia, quae occupantur, quatenus iustam damni compensationem vel pro iniuria satisfactionem non excedunt, pertinent ad principem, verò ab hoste, cui erepta sunt, iniuste possessa fuerant, pristinis Dominis restituenda.

Quaest. 5. Fides publica à Magistratu data, quae buscunque hostibus publicis, etiam infidelibus atque haereticis omnimodo seruanda est, ex S. August. epistola 205. ad Bonifacium. *Fides quando promittitur, etiam hosti seruanda est, contra quem bellum geritur.* Prob. Quia foedera publica gentium iure introducta sunt, idque propter necessitatem, quia alias nulla

nulla pax aut societas inter humanum genus consistere possit. 457.

Intelliguntur autem hæc, dummodo fœdus ex obiecto malum non sit, consequenter nec obligatorium.

Neque verò tergiuersationi locus est, quod pars altera ad fœdus ineundum per vim iniustam adacta sit. Cum enim paciscentes superiorem iudicem non habeant, qui causa cognita ipsis ius dicat, quælibet pars possit dicere sibi vim iniustam illatam, ac proinde fœdus à se rescindi posse. At verò si priuatus alteri priuato vim iniustam inferenti, promissionem faciat metu adactus, licet eiusmodi pactio mero iure valeat, potest tamen propter æquitatem rescindi, iuxta prætoris edictum: *Quod metus causa gentium est, ratum non habeo.* lib. 4. ff. tit. 2.

Deinde tergiuersationi locus non est, etiamsi postea appareat fœdus publica autoritate initum principi paciscenti perniciosum esse, dummodo ex obiecto malum seu iniquum non sit.

At verò fœdera inter priuatos, si vergunt in perniciem principis, rescindi possunt, cum in omni fœdere & promissione intelligi debeat exceptum ius superioris, quippe cui subditus præiudicare non potest. c. venientes, de iureiur. Sin verò fœdus aut promissio alieno Principi facta in publicam perniciem non cedat, V. C. si quis tyranno reditum, vel redemptionis precium iuratus promiserit, fides seruanda est.

NB. 1. Pacta inita inter duos reges non possunt rescindi, ne quidem Ecclesiastica autoritate: nam soluendi potestas data est Ecclesiasticis

fticis in aedificationem, non in distractionem: at vero talis relaxatio foederis tenderet contra ius gentium, adeoque cederet in magnum detrimentum societatis humanae. 458.

Dico 2. Si foedus publicum initum, successu temporis cedat in magnum detrimentum Ecclesiae, tunc summus Pontifex indirecte cogendo alteram partem, ut remittat, potest rescindere: quia id postulat bonum Regimen Reipublicae Christianae; Et Catholici Reges non alia conditione sua foedera constituere censentur, nisi ut salva interim sit Ecclesia Christianae incolumitas.

Dico 3. Si à Christiano Rege foedus publicum fiat cum infidelibus, nulla ratione potest pontifex relaxare; ratio, quid id cederet in contemptum Ecclesiae et si ecclesiae perniciosum à Christo supremo Rectore sperandum est auxilium.

Dico 4. Si foedus publicum cum haereticis fiat, non potest autoritate Pontificis relaxari, quia hoc cederet in detrimentum Ecclesiae, & cum haereticis omni foedere exclusam velint Papalem relaxandam potestatem; ideo apud ipsos & omnes nationes infideles, blasphemabitur nomen Domini, si dicamus nos cum consensu pontificis foedera publica, contra ius gentium, erga hostes violare posse.

Quod haeretici de Iesuitis asserunt, eos docere haereticis fidem seruandam non esse, mera calumnia est.

Obiectio de Iohanne Hussio, quasi ipsi fides seruata non sit, diluitur. 1. Quis Sigismundus dedit saluum conductum in forma iuris communis, id est, salua executione iustitiae. 2. Quia Hussius post saluum conductum fugam arripuit, quae ipsi sub poena capitis

capitis ab Imperatore prohibita erat. 3. Ipsamet Synodus Constantiensis, sess. 19. demonstrat à seculari potestate per saluum conductum alicui datum, Ecclesiasticæ ac superiori Iurisdictioni, nullum præiudicium generari posse, quominus contra pertinaces ad punitionem procedere possit. 459.

Quæst. 6. Capti in bello fugere possunt, & res hostium asportare, dummodo scandalum & specialis permanendi pollicitatio absit. Id enim iure gentium introductum, & est ius postliminij. I. in bello. I. nihil interest. ff. de captiuis. Accedit quod hæc pœna perpetuæ seruitutibus naturali propensione admodum repugnet, ut eam sustinere, si quis fugere possit, valde difficile sit. Nec obstat, quod si rursus apprehendantur, puniantur: nam etiam fugitiui damnati ad mortem puniuntur, etiam si fugiendo nihil peccarint.

Dico 2. Capti in bello iniusto V. C. Christiani à Turcis, non solum licite fugere possunt, seclusa speciali obligatione manendi aut iuramento, sed etiam in compensationem damni illati res hostium auferre possunt, Ratio, quia si nemo adsit, qui iustitiam administraturus est, potest quilibet, si scandalum cesset, per se ipsum accipere, quæ sibi liquidò debentur, non obstantibus inducijs, quæ non extendunt se eò, ut qui hæctenus oppressi, ius suum recuperare non possint.

Dico 3. Peregrini Christiani inter Turcas versantes, si quid auferant pro furibus habendi. Prob. Quia Turcæ veri domini sunt bonorum mobilium, excipe, si quid per iniustitiam à Christiano peregrino extorserunt, licite possunt tantundem à Turcis auferre. 460.

Dico

Dico 4. Turcæ tempore Induciarum inter Christianos versantes non possunt spoliari à Christianis, at tempore belli possunt, etiam à quavis priuato subdito ex præsumpta voluntate principis.

Quæst. 7. De peccatis in bello fieri solitis: 1. Dux peccat si iusta stipendia militibus non provideat. Vnde stimulantur ad rapinas, ad quarum restitutionem Dux tenetur. 2. Si non seruet disciplinam militarem, quantum in se, alias ad restitutionem damnorum obligatur.

Quod si timeatur secessio militum, & propter diuturnum bellum non omnes milites solui possint, tunc permitti possunt aliqua minora mala ad maiora incommoda vitanda, & incolæ æquo animo perferre debent.

Peccata Ducum supremo sub ordinatorum sunt. Si milites absque necessitate temerè exponant inter necioni. 2. Si sine necessitate in locis fætidis castra figant. 3. Si in solutionibus iniustis præiudiciis permittuntur vtantur. 4. Si cum damno Reipublicæ non compleant numerum militum, & tamen accipiunt pecuniam. 5. Si dimissis veteranis, nouos & ineptos substituunt stipendio minori. 6. Si retineant stipendia & permittant militibus à rusticis extorqueri sibi necessaria. 7. Si transiunt per ciuitates ad vexam accipiant pecunias.

Alij Officiales peccant; 1. Si victualia exercitus necessaria conuehi negligant, aut corrupta vendant. 2. Si propter lucrum aliam materiam pulueris tormentario admisceant. 3. Si pro cibo & alijs plus accipiant quam decet. 4. Si accipiant pecuniam

nam à domibus ad redimendam vexam , & alios grauant magis.

Denique milites omnes , ratione stipendiorum peccant , & sub mortali tenentur restituere. 1. Ut Duci obtemperent , in acie consistant , nec facile fugiant. 2. Ut stationem seruent , arcem sibi commissam defendant , etiam cum periculo vitæ , quamdiu spes defendendi superest , alioquin capite plectuntur. iuxta l. 2. ff. ad legem Iuliam Maiest. 4. Ut sine Ducis licentia non discedant ab exercitu propter damnum , quod inferunt fugâ suâ. 5. Milites suis stipendijs contenti esse debent. Luc. 3. ideoque innocentes non grauare. Et licet milites in solutione stipendij dilationem iniustam patiantur , tamen non ided licitum est innocentes spoliare , quia bona aliena non sunt oppignorata militibus pro stipendio.

Quod si in grauiissima necessitate milites cogantur spoliare innocentes ; princeps tenetur ad restitutionem damnorum , quatenus moraliter potest , si causa iniustæ detentionis exitit , quod si sine sua culpa , non amplius obligatur ; quam inde locupletior redditus est.

Quæst. 8. Clerici iure Ecclesiastico extra necessitatem propria pignorare non debent. Prob. quia indecens est , vt qui Spirituali militiae se tradiderunt , arma vel negotia secularia tractent. iuxta 2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo , &c.* Accedit , quod Clerici ordinantur ad ministerium altaris , in quo sanguis Christi repræsentatur. Ergo , Clerici non debent alie-

alienum sanguinem fundere, sed parati esse pro-
 prium pro Christo. Hinc ab Ecclesia constitutum,
 qui hominem extra necessitatem occidit vel mutilat,
 fiat irregularis, laicus sine peccato, Clericus cum
 peccato. Dixi iure Ecclesiastico, nam iure naturali
 non prohibitum, hinc pontifex potest dispensare, sicut
 in veteri Exod. 32. Leuitæ laudantur à Moysè, quod
 contra Idololatrias pugnarint. Dixi manu propria
 quia de consensu superiorum possunt interesse be-
 lo, vt Parochi & Confessarij tum non audent iube-
 occidere & mactare hunc vel illum, sed consulerent
 fortiter pugnent pro patria, & generatim hostes oc-
 cidant. Vt Henriquez. 463.

Deinde Clerici possunt 1. alijs bellum iustum
 suadere. 2. principem secularem in subsidium, con-
 tra infideles inuocare. 3. Principes Episcopi Ger-
 mania possunt bellum legitima autoritate indi-
 re, militem conscribere, sed ipsi sine licentia Pa-
 non debent esse Duces.

Dixi 3. Extra necessitatem. Nam in necessitate
 sine dispensatione possunt Clerici propria manu
 pugnare. 1. Si id necesse ad defensionem propria
 vitæ. 2. Si necesse ad defensionem proximi inno-
 centis, Reipub multum utilis. 3. Si necessarium
 defensionem patriæ aut ciuitatis contra iniustos
 uasores. 4. Si necessarium ad victoriæ, ex qua
 Ecclesiæ multum pendet, consecutionem. Ordinarij
 autem talis necessitas non occurrit in bello, præter-
 tim offensiuo, cum laici sufficienter haberi possint.

NB. 1. Clerici in maioribus pugnantibus peccant
 mortaliter; in minoribus, gaudentes priuilegio for-
 & canonis, venialiter, non gaudentes non peccant.
 Quod si beneficiati, timendum est, ne mortaliter
 peccent.

peccent, excipere si contra hereticos, quod si occidant, debent resignare aut dispensationem petere super irregularitate.

NB. 2. Clerici (nisi constet de contrario voluntate Ducis) gaudent spolijs hostium, Ratio, quia tales exercitus sunt utiles, imò & pars exercitus, ideò gaudere debent commodis belli, sicuti etiam periculis expositi sunt.

C A P. XIII.

De Scandalo.

Scandalum est dictum vel factum, (quia externa i hominis operatio vel omissio alterum ad peccandum potest inducere) minus rectum (speciem mali habens) præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis minus rectum, quia non necesse, vt operatio vel omissio secundum se mala, sed talis est, si speciem mali, V.C. si clericus mulierem suspectam apud se aleret, licet nihil peccet, tum sub mortali tenetur dimittere, quia scandalum. 464.

N. 1. Operatio secundum se venialis, per circumstantiam potest fieri mortalis, vt si Religiosus iocosum verbum coram fœminis proferat, & adolescens verbum amatorium fœminæ coram viro valde Zelotylo insinuet, vnde timenda magna dissensio, peccant mortaliter.

N. 2. Licet operatio secundum se mala non sit, tamen speciem mali in se habet, si tamen permoueas & remoueas, quantum in te est, non peccabis; Sic parochus, qui die festo non potest celebrare, nec alium substituere, si insinuet populo causam, licet scandalum sequatur, ipse tamen eris extra culpam.

Duplex est scandalum, Vnum per se, siue datum, 2
V alte-

alterum per accidens siue passiuum Datum iuxta
duplex, vel inductiuum ad peccatum in genere
ris, consilio, iussu, vel proprie inductiuum suapte
tura occasionem praebens peccati, idque vel ob
uè, vt si coram alijs die interdicto carnes comes
vel in genere causae materialis; vt si Principium
bellanti pecunias concedas, sine consilio. Nec
est ad peccatum scandali, vt ruina proximi sequa
fed satis est, si sequi possit, ex opere suapte
cum circumstantiis considerato.

Scandalum passiuum (acceptum) est, cum &
ter operantis intentionem & praeter naturam op
alter occasionem peccandi accipit. Diuiditur
scandalum pusillorum, quod ex ignorantia vel
mitate prouenit, vt in scandalum Phariseo
quod ex mera malitia ortum habet.

3 Assert. 1. Nullo casu licitum est, alteru
ducere iussu vel consilio expressè vel tacitè
quod ab eo sine peccato fieri non potest. Sa
tur ex Matth. 8. *Va homini, &c.* Ratio, qu
pugnat praepcepto negatiuo iuris naturae, *Ne
ximum in peccatum inducas.* Quare talis induc
semper mala, & contra Charitatem & mi
cordiam.

Exinde resolues non esse licitum, vt petas
dote, qui iurisdictione caret, vt te alio
nec licitum, vt alterum inuites ad bibendum
que ad ebrietatem, quia haec omnia sine pec
to non possunt fieri. Esto sint ipsi parati ad bib
dum vel ad peccandum, & tu non causa sis in
mali propositi, causa es tamen peccati secund
executionem.

Assert. 2. Ad peccandum materialiter

cooperari licitum est, requisitis 3. conditionibus.
 1. Ut cooperatio secundum se moraliter bona vel in-
 differens sit. 2. Ut bona intentione fiat. 3. Ut pro-
 ximi peccatum impedire nequeas vel non debeas. Ita
 Dominus Deus ex debita dispositionis & prouiden-
 tia sua lege, in genere causæ efficientis concurrat,
 non præueniendo, sed concomitando ad opus ma-
 teriale peccati. Et vxor tenetur reddere debitum
 coniugi voto castitatis obstricto, si eum aliter à pro-
 posito auocare non possit. Peccauit tamen si scien-
 ter contraxit cum tali, quia talis dispensatio fuit
 iniuriosa Deo. Et parochus tenetur Euchari-
 stiam porrigere excommunicato & hæretico oc-
 culto, si publicè potest. Et Confessarius te-
 netur Communionem præbere petenti, licet e-
 ius indispositionem ex Sacramentali Confessione
 cognitam habet.

NB. Catholicus ob consuetudinem loci licitè
 cum hæretica contrahit. Licet enim sacerdos, vt
 publicus minister non debeat ministrare Sacramen-
 ta indignis, tamen sponsus vt priuata persona tum
 potest, qui vititur iure naturali contractus cele-
 brandi, cui ratio sacramenti accessoriè coniu-
 cta est.

Eodem modo licet in ciuitatibus, vbi permiffum
 maioris mali vitandi causa, meretricibus domos lo-
 care, pro lupanari permiffiue; item fas est, amicum
 qui violandi ieiunij gratia ad cauponem diuertere
 cogit, domum secum abducere, & cœnam mini-
 strare hospitalitatis gratia. Item fas est, in ciuita-
 te, in qua Catholici mixtim cum hæreticis vi-
 uunt, die interdicto carnes in Caupona apponere

V 2

postu-

postulantibus , posito, quod alij sint appo-
ri, &c.

NB. Irato & furioso ensẽm præbere potes, si
lioquinte esset occisurus.

NB. Catholicus non potest pagum Catholicum
vendere hæretico principi, nisi grauissima necessitas
vrgeat, ob scandalum & periculum animarum, quod
rum maior ratio habenda, quam temporalium con-
modorum.

Cooperatio materialis ad peccatum, quanto
motior est, tantò facilius ob causam rationalem
mittitur: V. C. fundere campanam concessum esse
cet aliqui abuturi ad hæresim, sed longè grauior
cessitas requiratur, vt liceat pulsare ad conciones
reticorum; quia tale opus valde propinquum ac-
se ad hæresim ordinatur. Si tamen V. C. æditum
templo hæretico hætenus seruiuit, fiat Catholicum
& non possit ob necessitatem seruitium suum
gnare, potest absolui & manere, si promittat, quod
quam primum rerum statum mutare poterit, mutet
absit scandalum & virtualis professio falsæ fidei,
manifestum sit, quod ministeria pulsandi, afferendi
panem & vinum, solum fiant materialiter, tanquam
indifferentia, & non quatenus ordinantur ad ex-
tia hæreticorum.

Vnde vlt. ius resolues. 1. Christianis captiuis
cessum remigare in Turcarum triremibus contra
Christianos, & arma afferre, quia necessitas & metus
mortis exculant, & alij essent, qui cooperarentur,
quod si verò ex illorum denegatione magna victoria
esset speranda Christianis, teneretur potius mortem
obire, quam remigare, idque ex lege Charitatis.

2. Incolas prouinciæ occupatæ à Tyranno, & ex-
pulso

pulso legitimo Principe, posse excubijs, fessione & contributione iuuare, quatenus opera illa secundum se indifferentia sunt, absq; intentione bellandi, quia si incolæ recusarent, maioribus periculis se exponerent, & existimandum est legitimum principem interim consentire, vt eiusmodi obsequia Tyranno præstent, ad maiora mala vitanda: quæ autem in maius damnum principi aut Catholicæ Religionis oppressionem cessura sunt, ea subditi à Tyranno adacti præstare non possunt, multo minus se iuramento obligare.

3. Fas est patrifamilias famulo vel filio de furto suspecto pecuniam apponere; vt eum depræhensum efficaciter emendet, quia id non est formaliter cooperari ad peccatum, sed materiam peccati ministrando permittere, ad grauius malum impediendum.

4. Fas non est patrifamilias in die ieiunij cœnam ministrare familiæ obligatæ ad ieiunium, quia est cooperatio propinqua, & sine ea, vt ponimus, peccatum probabiliter non committeretur: eodem modo non licet cauponi in ciuitate Catholica extra necessitatem carnes hæretico proponere.

5. Fas non est Pharmacopolæ venenium Cuius vendere, sed solum ad vsum medicinæ vtentibus.

6. Fas est famulo meretricem heri sui in domum intrmittere, &c. quia talis cooperatio est satis remota, non verò fas est literas ad meretricem amatorias adferre, quia hæc vix fiunt sine aliqua inductione mulieris ad peccatum, ideoque speciem lenocinij continent.

Qui exemplo suo, alios V.C. ad furandum monet, duplici peccato se obstrinxit, quare talis circum-

stantia scandali, seu inductionis ad peccatum in confessione explicanda est.

NB. Inductus ad furandum non tenetur ad restitutionem, nisi suasio aut iussio efficax antecesserit, homo alioquin non fuisset furaturus, tunc enim peccat contra Charitatem, etiam contra iustitiam. Eodem modo, si quis occisori ea intentione ea commodasset, ut occideret, tenetur ad restitutionem iniusti damni.

NB. Qui peccat coram alijs absque periculo alios inducendi in peccatum, non peccat peccato scandali. Fieri enim potest, ut vel praesentes tam constantibus sint in virtute, ut non scandalizentur, veliam fieri potest, ut praesentes nihilominus sint peccati ad peccandum.

Sollicitare foeminam ad peccatum, est circumstantia manifestanda, ut pote notabiliter augens malitiam scandali.

7 Minus peccatum suadere non licet, ut vitetur maius, nisi illud minus sit pars, formaliter aut virtualiter contenta in maiori peccato. Tunc enim suadere non inducit hominem ad peccatum, sed abducit a parte peccati, cum a toto auertere non possit. Erubescit minus malum, non quia malum, sed quia minus seu diminutio mali, quae bona est, quia formaliter non comparatiue mala. V.C Si quis animo debeat adulterium committere, suadere potest ei, ut possit cum soluta (si alio modo abduci non possit, sed non cum hac soluta, sed in genere) fornicetur: quia malitia fornicationis formaliter in adulterio continetur tanquam pars in toto.

NB. Loth non induxit filias ad peccatum sed permissiue se habuit erga Sodomitas.

NB. Ad

NB. Acta tyranni valida sunt propter consensum populi.

Scandalum passiuum, seu merè acceptum ex nostra operatione permittere possumus, si rationabilem operandi causam habeamus. Ratio, quia permissio scandali passiuo repugnat præcepto affirmatiuo virtutis misericordiae, vt spiritualem proximi ruina impediamus vel tollamus; id autem non semper obligat, sed circumstantijs certis occurrentibus. V. C. si non possis habere celebrantem alium, nisi concubinarium die festo; si autem possis habere sacerdotem bonum, non debes accipere concubinarium: quia charitatis, & misericordiae lege obligamur, sicut proximi alia incommoda; ita etiam peccata tollenda vel impedienda si facile possumus.

Regula.

Si peccatum, quod à proximo committendum timeretur, multum superet in genere suo, quantitatem damni nostri, tunc lex Charitatis postulat, vt opus intermittamus, & propriū damnū tēporale, maiori spirituali damno proximorum posthabeamus; dummodo scandalū ex mera malitia non proueniat.

Vnde resolues: Abrahamum excusandum à peccato, qui vt vitam propriam tueretur, dixit Saram uxorem suam sororem esse, permitiendo, vt Ægyptij occasionem acciperent, mulierem rapiendi, cuius pudicitiae confidebat. NB NB.

Praelatus Ecclesiae interdum debet exactionem debitorum differre ob scandalum infirmorum non item propter scandalum Pharisaicum, siue ex malitia, quia praelatus, (Tutor) non est absolutus dominus bonorum Ecclesiae, vt arbitrato suo possit remittere.

10 Mulier aliquanto tempore domi se continere debet, & die etiam festo semel atque iterum à missarum dirione abstinere, si sciat ex aspectu suo adolescentem ob infirmitatem scandalum passurum.

NB. Fœmina debet omittere peccatum in confessione, ex quo intelliget Confessarium (si aliter confiteri non licet) graue scandalum passurum esse. Et coniugata potest intermittere ieiunium, si intelligit maritum occasionem grauis dissidij inde accepturum: Ratio, quia concurrente duplici præcepto vno legis naturalis de impedienda spirituali rui proximi; alteri positivo de ieiunando, aut confessionis integritate seruanda; maius & fortius est naturale.

11 Excessus in corporis ornatu per se loquendo, est peccatum tantum veniale, sicut excessus in apparatus conuiuiorum, & ædificiorum; Ratio, quia quantum aliquid non est per se malum, sed indifferens, excessus in appetitu, vel usu illius (deposita omni malitia extrinseca) non est nisi veniale, V. C. fucis vti, modo absit intentio alios incitandi ad turpem amorem. Vti vesti muliebri viro in comœdijs nullum peccatum, ex leuitate veniale tamen potest fieri mortale per accidens ob scandalum.

NB. Mulier peccat mortaliter, si sciat aliquo lapsurum in mortale ob aspectum eius & pulchritudinem luxu vestium; item si habitus eius sit turpis, & per se ac directè ad libidinem prouocans; item si inducat morem nudo pectore incedendi, secus si sit moris.